

ZIELEŃ TARASOWA I ŁĄKOWA W ZAGOSPODAROWANIU TERENU PRZY ULICY ZAKĄTEK W SUCHYM LESIE KOŁO POZNAŃ

TERRACE AND MEADOW GREENERY IN LAND DEVELOPMENT OF THE AREA ON THE STREET ZAKĄTEK IN SUCHY LAS NEAR POZNAŃ

PAWEŁ PIOTR SZUMIGAŁA, PIOTR URBAŃSKI, KAROLINA SZUMIGAŁA

K. Szumigala, studentka Wydziału Architektury Politechniki Poznańskiej, ul. Nieszawska 13, 61-021 Poznań, Poland, e-mail: karolina.szumigala@wp.pl

P.P. Szumigala, Katedra Terenów Zieleni i Architektury Krajobrazu, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań, Poland, e-mail: pawel.szumigala@up.poznan.pl

P. Urbański, Katedra Terenów Zieleni i Architektury Krajobrazu, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań, Poland, e-mail: piotr.urbanski@up.poznan.pl

(Received: October 31, 2018. Accepted: November 20, 2018)

ABSTRACT. The article presents the issues related to the use of greenery in the desing of public spaces on the example of the concept of management of a hill fragment in Suchy Las. The development project provides for recreational and leisure functions in this area in the form of terraces with decorative greenery. This example illustrates the possibilities of shaping natural landscapes in urban space.

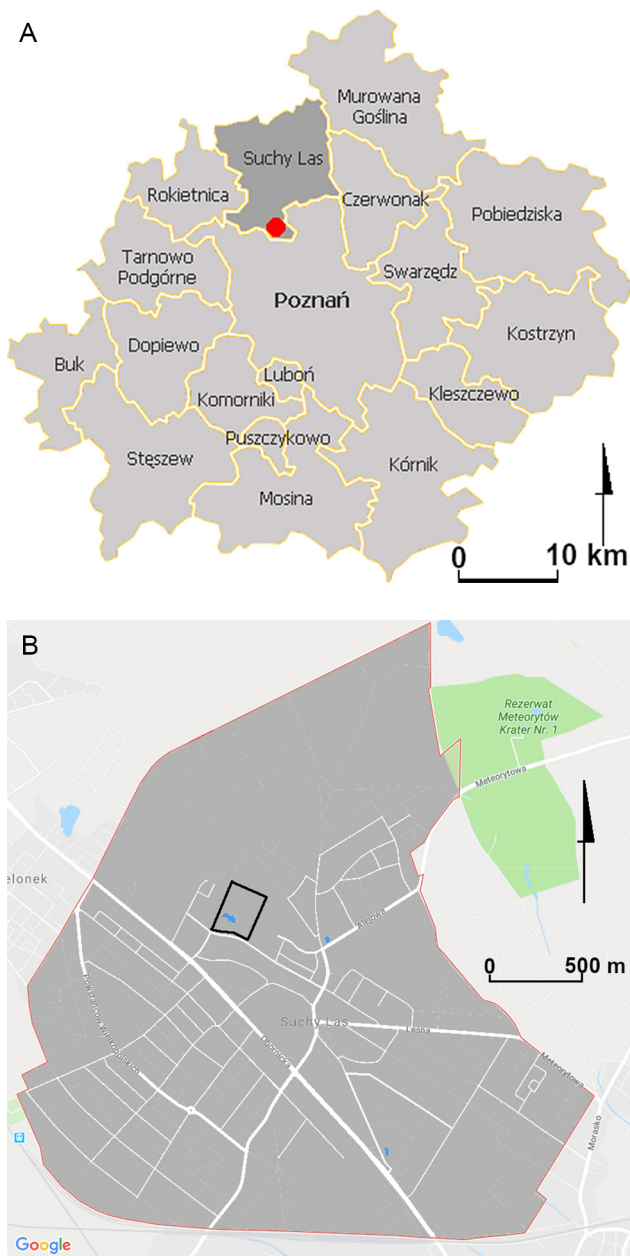
KEY WORDS: terrace greenery, meadow greenery, land development, terrace, Suchy Las

WSTĘP

Zagadnienia dotyczące prawidłowego kształtowania przestrzeni publicznych z udziałem obszarów zieleni łąkowej i tarasowej nabierają szczególnego znaczenia w kontekście dynamicznych przemian miejskich i podmiejskich struktur urbanistycznych (FOGIEL i GESZPRYCH 2016). Stałe zabudowywanie terenów zielni wywołuje wśród mieszkańców miast poczucie braku naturalnych siedlisk i tęsknotę za otwartymi terenami łąk i pól (SZULCZEWSKA i in. 2012). W tej sytuacji niezbędne jest prawidłowe kształtowanie takich obszarów oraz utrzymanie istniejących i projektowanych terenów zieleni łąkowej i tarasowej w strukturach przestrzennych miast i osiedli. Należy przy tym uwzględnić zarówno wymagania środowiskowe i estetyczne, jak i aspekt funkcjonalny, który ma zasadnicze znaczenie dla standardów użytkowania tej przestrzeni. Bardzo ważny jest również dobór gatunków roślin, które będą tworzyć krajobraz i przestrzeń

odpowiadające takim funkcjom (URBAŃSKI 2001). Zagadnienia zagospodarowywania terenów trawiastych są przedmiotem działań prowadzonych w Europie od ponad 20 lat. Należy podkreślić, że działania w Europie Środkowej mające na celu przywrócenie półnaturalnych obszarów trawiastych są prowadzone w ramach projektu Salvere, którego uczestnikami jest ośmiu partnerów publicznych i prywatnych z sześciu krajów UE: Austrii, Czech, Niemiec, Polski Słowacji, Węgier i Włoch. W praktyce dzięki temu programowi opracowano metody tworzenia bogatych w gatunki obszarów trawiastych, a także produkcji i zbioru nasion. Doświadczenia wyniesione z programu Salvere pozwoliły na rozwój technik tworzenia zielonych dachów, zazieleniania tras i torowisk tramwajowych, budowy boisk sportowych oraz zakładania łąk i trawników użytkowych [1].

Celem artykułu była analiza przypadku na przykładzie projektu zagospodarowania terenu w formie tarasów zlokalizowanych po północnej stronie ulicy

Ryc. 1. A, B – Lokalizacja tarasów w Suchym Lesie koło Poznania

Źródło: opracowanie K. Szumigała.

Fig. 1. A, B – Location of terraces in Suchy Las near Poznań
Source: study of K. Szumigała.

Zacisze w Suchym Lesie koło Poznania (ryc. 1A, B). Sposób zagospodarowania prezentowanego fragmentu terenu jest w dużej mierze pochodną lokalnych warunków fizjograficznych i trendów projektowania współczesnej przestrzeni rekreacyjnej z udziałem powierzchni trawiastych w strefach zurbanizowanych. Projektowane tarasy są położone na południowym stoku wzniesienia, w sąsiedztwie małego zbiornika wodnego. Teren ten ma dobrą ekspozycję słoneczną i jest widoczny z głównego ciągu komunikacyjnego przechodzącego przez Suchy Las – ulicy Obornickiej.

Omawiany obszar od strony zachodniej, północnej i wschodniej jest otoczony terenami zabudowy

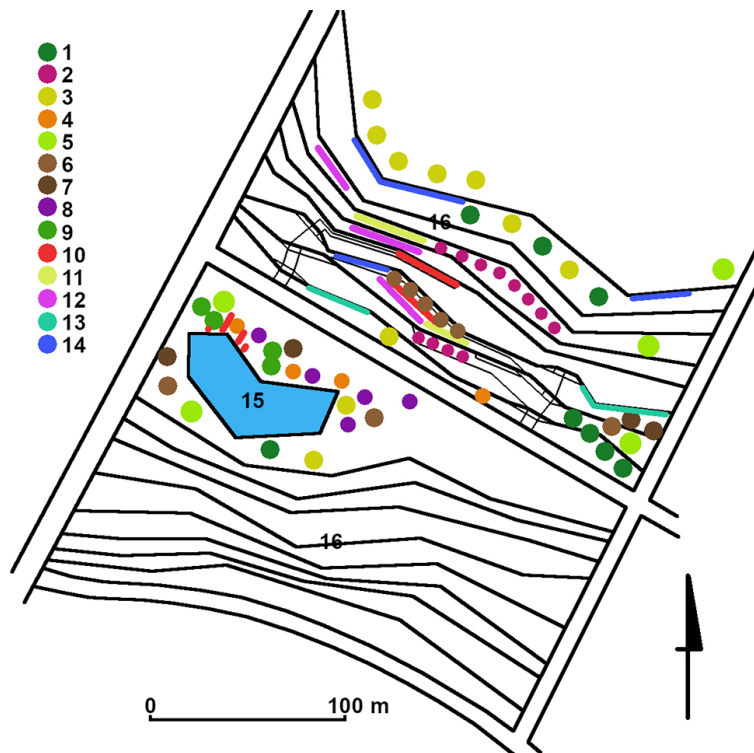
jednorodzinnej, a od strony południowej sąsiaduje z małą dolinką cieką wodnego. Za cieką wodną, w nieznacznym oddaleniu, przebiega ulica Obornicka. Obszar projektowanych tarasów jest skomunikowany z terenami sąsiednimi za pośrednictwem ciągów pieszych i mniejszych ulic. Istotny dla krajobrazu tego fragmentu przestrzeni zurbanizowanej jest ciek wodny. W projekcie zaplanowano odnogę tego cieką w postaci rowu służącego do zasilania w wodę małego zbiornika zlokalizowanego u podstawy wzniesienia. Ciek wodny wraz z jego odnogą będą komponentami łączącymi obszar tarasów z najstarszą, historyczną częścią Suchego Lasu. Wzdłuż cieką wodnego przepływającego przez tereny historyczne miejscowości przebiega ciąg spacerowy, który dalej wzdłuż projektowanego rowu dochodzi do małego zbiornika. To połączenie komunikacyjne tarasów z historycznym układem urbanistycznym stanowi dodatkową atrakcję przestrzenno-krajobrazową planowanych terenów rekreacyjnych. Tarasy wraz ze zbiornikiem i cieką wodną będą istotnym elementem funkcjonalno-użytkowym dla pobliskich terenów zabudowy mieszkaniowej. Projektowany obszar to w przeważającej części łąka o dobrej ekspozycji widokowej na zabudowę historyczną i tereny rozciągające się po południowej stronie ulicy Obornickiej. Ze względu na spadek terenu (zbocze wzniesienia) są tu dobre warunki do rekreacji. Obszar spełnia także funkcje widokowe i ozdobne.

MATERIAŁ I METODY

ZAŁOŻENIA KOMPOZYCYJNE I ELEMENTY ZAGOSPODAROWANIA TARASÓW

Badaniami objęto obszar projektowanego terenu o powierzchni ok. 7,5 ha. Projektowany teren charakteryzuje się jednorodnym spadkiem w kierunku południowo-zachodnim; jego rzut ma kształt prostokąta o wymiarach 250 m × 300 m, a u jego podstawy jest zlokalizowany staw. W analizach materiału badań zastosowano metodę – studium przypadku, którą uznano za przykład reprezentatywny dla współczesnych konwencji projektowych terenów rekreacji z udziałem zieleni trawiastej i tarasowej. Koncepcję zagospodarowania terenu przedstawiono na rycinach 2 i 3.

W omawianym przypadku w pełni wykorzystano walory ukształtowania terenu przez ich podkreślenie i wydobycie za pomocą użytkowych i ozdobnych tarasów. Koncepcja zagospodarowania przestrzennego przewiduje budowę szesnastu tarasów o łącznej długości 4000 m. Ośmiu tarasów zlokalizowano na obszarze powyżej istniejącego zbiornika, a kolejne osiem poniżej zbiornika. Taki układ wykorzystuje w pełni walory istniejącego ukształtowania terenu, a zbiornik wodny będzie centralnym i najbardziej atrakcyjnym elementem projektowanej kompozycji.

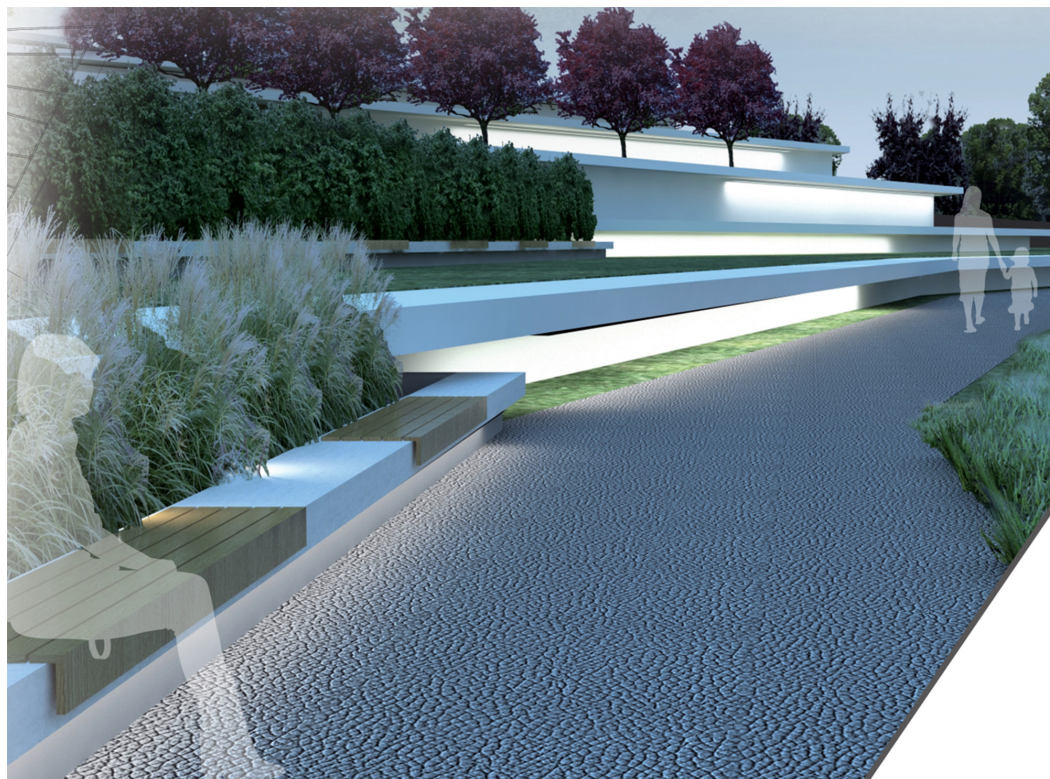

Ryc. 2. Widok na tarasy od strony południowej – wizualizacja

Źródło: opracowanie K. Szumigała na podstawie: NOWAK i in. (2016). Koncepcja zagospodarowania przestrzeni w Suchym Lesie, KTZiAK UP Poznań.

Fig. 2. South view of terraces – visualisation

Source: study of K. Szumigała on the basis of NOWAK et al. (2016). The concept of spatial development in Suchy Las, KTZiAK UP Poznań.

Ryc. 3. Widok na tarasy z drogi spacerowej – wizualizacja

Źródło: opracowanie K. Szumigała na podstawie NOWAK i in. (2016). Koncepcja zagospodarowania przestrzeni w Suchym Lesie, KTZiAK UP Poznań.

Fig. 3. A view of terraces from a walking road – visualisation

Source: study of K. Szumigała on the basis of NOWAK et al. (2016). The concept of spatial development in Suchy Las, KTZiAK UP Poznań.

Zbiornik będzie dobrze widoczny zarówno z projektowanego terenu, jak i z miejsc od niego oddalonych. W projekcie przewidziano podświetlenie całego obszaru i podkreślenie światłem łamanej poziomej linii tarasów, które wpisują się strukturą w istniejące zbocze. Przewidziano również iluminację tafli i brzołów zbiornika oraz projektowanej zieleni.

Struktura projektowanych nasadzeń została dopasowana do funkcji i charakteru miejsca. Zastosowano dziewięć gatunków drzew: klon pospolity, platan klonolistny, głóg pośredni i lipę drobnolistną w strukturach liniowych oraz dąb szypułkowy, gruszę drobnolistną, lipę szerokolistną, wierzbę płaczącą i śliwę wiśniową w układach punktowych i grupowych, które pełnią rolę strefowania – granicy oraz akcentowania – punktowania w projektowanej przestrzeni. Powoduje to, że projektowany obszar rekreacji jest bardziej czytelny przestrzennie, odróżniając się od terenów sąsiednich. W okolicach stawu zaplanowano nowe nasadzenia w postaci grup drzew oraz solitery pełniące funkcję akcentów barwnych i lokalnych dominant przestrzennych. Elementy te wzbogacają przestrzennie i krajobrazowo lokalne siedlisko. W kompozycji całego układu wykorzystano również trzy gatunki krzewów ozdobnych: berberys Thunberga, jaśminowiec wonny i lilak pospolity oraz dwa gatunki traw: miskant chiński i rozplenicę japońską (URBAŃSKI 1998), które korespondują z elementem wody oraz charakterem i ukształtowaniem terenu. Zabiegi te mają na celu odtworzenie i zachowanie występującego na tym obszarze zagospodarowania przestrzennego w nowych formach użytkowych i rekreacyjno-wypoczynkowych przeznaczonych dla okolicznych mieszkańców.

Tarasę przewidziano w postaci trwałej i estetycznej konstrukcji betonowej wraz z drewnianymi siedziskami. Przestrzenie pomiędzy nieregularnie usytuowanymi grupami tarasów, które mają postać linii łamanych, będą wypełnione trawnikami. Podstawą tej struktury botanicznej są wielogatunkowe zbiorowiska trawiaste łąki, w których skład wchodzi wiele gatunków traw, ziół, kwiatów. Do najistotniejszych i najliczniej reprezentowanych należą: wiechlinowate, turzycowate, motylkowate i inne, takie jak między innymi: tymotka łąkowa, wyczyniec łąkowy, kostrzewa łąkowa, kupkówka pospolita, wiechlina łąkowa, życica trwała, tomka wonna, mozga trzcinowata, drżączka średnia, śmiałek darniowy, welenka wąskolistna, kosmatka polna, koniczyna łąkowa, koniczyna białoróżowa, koniczyna pogięta, koniczyna biała, komonica zwyczajna, wyka płotowa, wyka ptasia, groszek łąkowy, szczaw zwyczajny, rdest wężownik, firletka poszarpana, smółka pospolita, rogownica polna, pięciornik gęsi, jaskier ostry, jaskier rozłogowy, knieć błotna, rzeżucha łąkowa, bodzisek łąkowy, bodzisek błotny, krwiściąg lekarski, wiązówka błotna, kuklik zwisty, przywrotnik, krwawnica pospolita, wierzbowica kosmata, marchew zwyczajna, barszcz zwyczajny, gorycz pagórkowy, niezapominajka błotna,

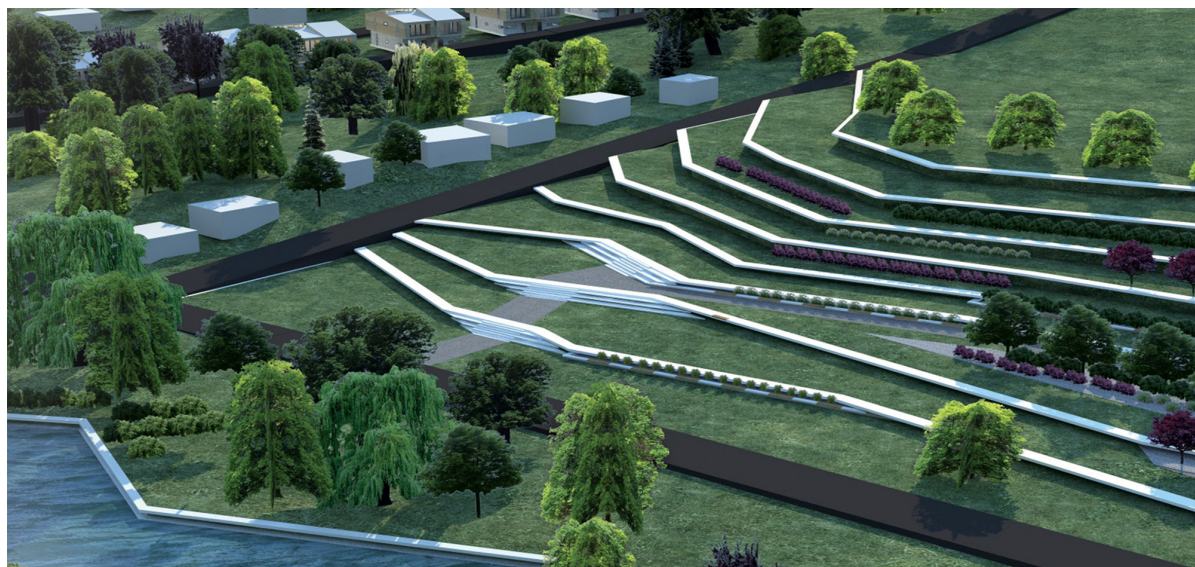
światlik, przetacznik ożankowy, szelężnik większy, gnidosz błotny, głowienka pospolita, szaflwia łąkowa, centuria pospolita, przytulia biała, przytulinka wiosenna, kozłek lekarski, dzwonek rozpierzchły, dzwonek okrągłolistny, jastrun właściwy, chaber łąkowy, ostrożeń warzywny, ostrożeń błotny, skrzyp błotny i kukułka.

Strukturę projektowanych powierzchni trawiastych uzupełniono pasmowymi nasadzeniami z wysokich traw, takich jak miskant chiński i rozplenica japońska, oraz krzewów ozdobnych. Stanowią one tło, parawany i kurtyny o różnych strukturach i barwach w ekspozycjach widokowych tarasów. Za pomocą liniowych struktur nasadzeń uzyskano efekty dzielenia obszaru i uzyskania w projektowanej przestrzeni mniejszych, kameralnych wnętrz oraz bezpiecznej przestrzeni rekreacyjnej. Tak zaprojektowany obszar będzie sprzyjał utrzymaniu dobrej kondycji zdrowotnej mieszkańców dzięki stworzeniu im możliwości odpoczynku i kontemplacji jego różnorodnych walorów – estetycznych, dźwiękowych i zapachowych (SZUMIGAŁA 2015, 2016). Prezentowany sposób zagospodarowania odpowiada współczesnym trendom projektowania obszarów rekreacji z udziałem zieleni trawiastej, tarasowej.

WYNIKI I DYSKUSJA

Zieleń tarasów składa się z roślinności istniejących łąk oraz zieleni projektowanej, którą przewidziano w postaci nasadzeń liniowych oraz grup i pojedynczych elementów. W skład zieleni projektowanej zaliczono rodzime i obce gatunki drzew i krzewów oraz dwa gatunki traw o interesujących walorach estetycznych. Rośliny te występują na innych szerokościach geograficznych i zostały aplikowane do krajowych warunków siedliskowych. O zastosowaniu w tej kompozycji również roślin obcych zdecydowały przede wszystkim ich wysokie walory estetyczne oraz wyróżniające się pokrój i barwa. Rośliny te mimo swej odmienności w dużym stopniu nawiązują do form i kolorystyki roślin rodzimych, dobrze się z nimi komponują i nie wywołują wrażenia obcości i niedopasowania. Rośliny zastosowane w kompozycji omawianego terenu, w postaci kurtyń, parawanów, szeregów, grup i soliterów, są zróżnicowane pod względem wysokości, formy, pokroju oraz barwy. Nawiązują do naturalnych układów roślinności terenów łąk i zboczy, niewielkich wzniesień i pofałdowań występujących w środowisku naturalnym Wielkopolski. Prezentowane rozwiązania struktur zieleni a szczególnie terenów trawiastych i tarasowych, wpływają korzystnie na utrzymanie bioróżnorodności i podnoszą użyteczność tych obszarów. Potwierdzają to badania na temat walorów użytkowych terenów trawiastych (KRYSZAK i KRYSZAK 2007). Projektowaną strukturę nasadzeń przedstawiono na rycinie 4.

W kompozycji nasadzeń zastosowano rośliny, które zestawiono w tabeli 1.

Ryc. 4. Struktura nasadzeń tarasów w Suchym Lesie koło Poznania. Numeracja roślin: 1–14 odnosi się do tabeli 1, 15 – staw, 16 – tarasy

Źródło: opracowanie K. Szumigała.

Fig. 4. Structure of planting terraces in Suchy Las near Poznań. The numbering of plants: 1–14 refers to Table 1, 15 – pond, 16 – terraces

Source: study of K. Szumigała.

Tabela 1. Zestawienie roślin zastosowanych w projekcie zagospodarowania obszaru tarasów w Suchym Lesie koło Poznania
Table 1. Summary of plants used in the project development area terraces in Suchy Las near Poznań

Nr No	Nazwa łacińska Latin name	Nazwa polska Polish name	Liczba Number	Więzba Lift
Drzewa Trees				
1*	<i>Acer platanoides</i>	klon pospolity	8	10 m × 10 m
2*	<i>Crateagus × media</i> 'Paul's Scarlet'	głóg pośredni 'Paul's Scarlet'	12	10 m × 10 m
3*	<i>Platanus × hispanica</i> 'Acerifolia'	platan klonolistny	10	10 m × 10 m
4*	<i>Pyrus calleryana</i> 'Chanticleer'	grusza droбноowocowa 'Chanticleer'	4	10 m × 10 m
5*	<i>Quercus robur</i>	dąb szypułkowy	5	10 m × 10 m
6*	<i>Tilia cordata</i>	lipa drobnolistna	8	10 m × 10 m
7*	<i>Tilia platyphyllos</i>	lipa szerokolistna	4	10 m × 10 m
8*	<i>Prunus cerasifera</i> 'Pissardii'	śliwa wiśniowa 'Pissardii'	8	10 m × 10 m
9*	<i>Salix × sepulcralis</i> 'Chrysocoma'	wierzba płacząca 'Chrysocoma'	4	15 m × 15 m
Razem Total			63 drzewa 63 trees	
Krzewy Bushes				
10*	<i>Berberis thunbergii</i> 'Atropurpurea'	berberys Thunberga 'Atropurpurea'	60	1 m × 1 m
11*	<i>Philadelphus coronarius</i>	jaśminowiec wonny (i odmiany)	25	1 m × 1 m
12*	<i>Syringa vulgaris</i>	lilak pospolity (i odmiany)	60	1 m × 1 m
Razem Total			145 krzewów 145 shrubs	
Trawy Grasses				
13*	<i>Miscanthus sinensis</i>	miskant chiński	50	3 szt./m ²
14*	<i>Pennisetum alopecuroides</i> 'Sibirica'	rozplenica japońska	75	3 szt./m ²
Razem Total			125 osobników 125 individuals	
Suma Sum			333 rośliny 333 plants	

*Numeracja roślin odnosi się do ryciny 4.

Źródło: opracowali P.P. Szumigała, K. Szumigała.

*The numbering of plants refers to Figure 4.

Source: study of P.P. Szumigała, K. Szumigała.

PODSUMOWANIE

Zastosowanie roślinności terenów trawiastych w projektowanej tarasowej strukturze terenu rekreacji na obszarach zurbanizowanych jest przykładem powrotu do siedliskowej formy krajobrazowej, która jest wyrazem tęsknoty mieszkańców za tego rodzaju krajobrazem i chęcią ich ucieczki od zgiełku miasta. Różnorodne walory (estetyczne, dźwiękowe i zapachowe) zieleni tarasowej i łąkowej – wielogatunkowego zbiorowiska trawiastego – sprzyjają tworzeniu obszarów rekreacji zbliżonych do siedlisk naturalnych. Prezentowany wariant renaturyzacji obszarów łąk służy również wzbogacaniu bioróżnorodności w krajobrazie zurbanizowanym. Gminy mogą pozyskać na ten cel środki z funduszy zewnętrznych, umożliwiające tworzenie nowych obszarów zieleni trawiastej oraz zwiększanie atrakcyjności form zieleni i walorów użytkowych na terenach wiejskich i podmiejskich.

LITERATURA

- FOGIEL A., GESZPRYCH M. (2016): Uwzględnianie zieleni w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. *Człowiek i Środowisko* 40(1): 115–131.
- KRYSZAK J., KRYSZAK A. (2007): Użytkowanie a walory przyrodnicze zbiorowisk łąkowych. *Fragmenta Agronomica* 24, 3(95): 258–267.
- NOWAK K., ROSZYK K., ZAMROCYŃSKA M. (2016): Koncepcja zagospodarowania przestrzeni w Suchym Lesie. Materiał niepublikowany. Katedra Terenów Zieleni i Architektury Krajobrazu, UP Poznań.
- SZULCZEWSKA B., BRUSZEWSKA K., CISZEWSKA A., GIEDRYCH R., MAKSYMIAK G., PIROWSKI A. (2012): Rolnictwo miejskie – niechciane dziedzictwo czy szansa na nową jakość krajobrazu. *Problemy Ekologii Krajobrazu* 32: 79–88.
- SZUMIGAŁA P. (2015): Influence of the shaping of green and recreational areas on human health – selected examples. W: E. Pruszczyk-Sipińska (red.). *Architecture & Health*. The Faculty of Architecture Poznan University of Technology, Institute of Architecture, Urban Planning and Heritage Protection Division of Public Architecture and Housing (Z1), Poznań: 195–212.
- SZUMIGAŁA P. (2016): Bezpieczeństwo wizualne przestrzeni publicznych w planowaniu przestrzennym na poziomie lokalnym. W: K. Rokiciński, S. Mikołajczak, O. Oszowska (red.). *Paradygmaty badań nad bezpieczeństwem. Wybrane aspekty bezpieczeństwa wewnętrznego*, 3. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, Poznań: 417–424.
- URBAŃSKI P. (1998): Rozmnażanie rośliny wybranych gatunków i odmian ozdobnych traw, sítów i turzyc. *Roczniki Akademii Rolniczej w Poznaniu, Rozprawy Naukowe* 293.
- URBAŃSKI P. (2001): *Trawy ozdobne, turzycy i sity*. PWRiL, Warszawa.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

- [1] https://ec.europa.eu/regional_policy/pl/projects/austria/semi-natural-grassland-as-a-source-of-biodiversity-improvement (dostęp: 15.11.2018)

For citation: SZUMIGAŁA P.P., URBAŃSKI P., SZUMIGAŁA K. (2018): Zieleń tarasowa i łąkowa w zagospodarowaniu terenu przy ulicy Zakątek w Suchym Lesie koło Poznania. *Steciana* 22, 4: 167–172. doi: 10.12657/steciana.022.020